

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1

Tel./fax: 286 840 129

E-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Občané o ekonomické situaci svých domácností

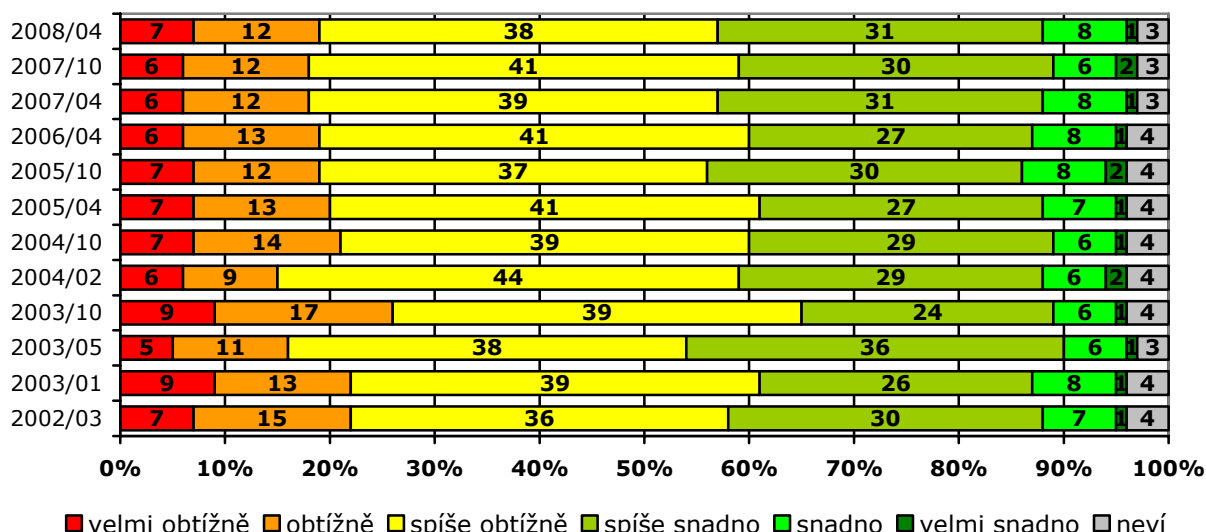
Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2008, v08-04</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>7. – 14. 4. 2008</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1018</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>EU.4, EU.5, EU.6, EU.28</i>
Zveřejněno dne:	<i>2. června 2008</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

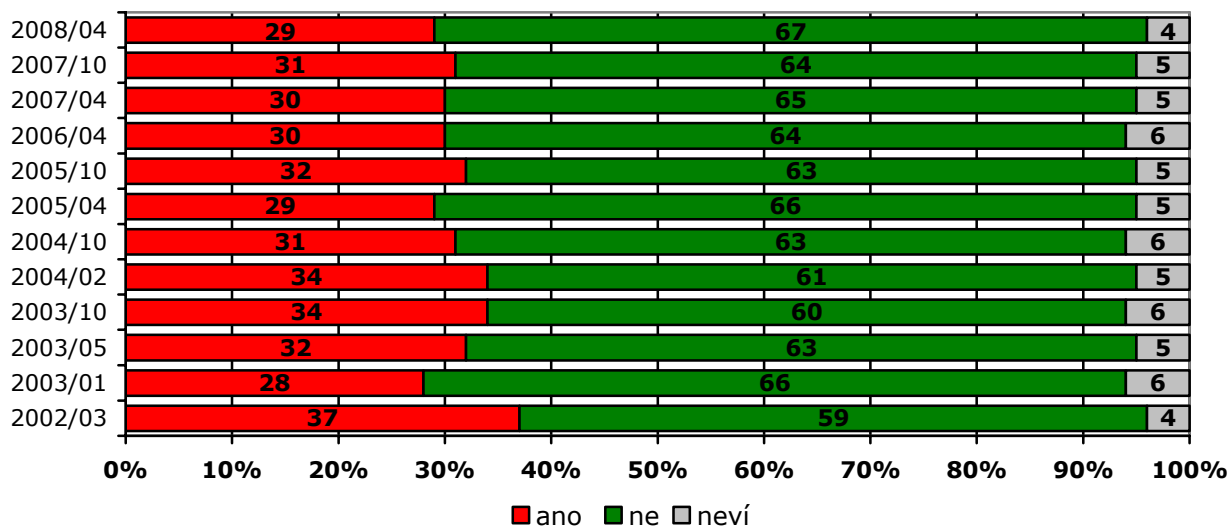
V rámci svého dubnového šetření CVVM zkoumalo, jak lidé vnímají současnou ekonomickou situaci svých domácností. Dotázaní se vyjadřovali k tomu, zda je pro ně obtížné vyjít s příjmy a zda svoji domácnost považují za bohatou či naopak chudou. Dále se šetření podrobněji věnovalo tomu, na které potřeby mají ve svém rozpočtu dostatek peněz a na které nikoli.

Podle aktuálních výsledků je pro necelé tři pětiny (57 %) českých občanů a jejich domácností složité vyjít se současnou výší příjmů. Konkrétně pro 38 % osob je toto „spíše obtížné“, pro 12 % lidí „obtížné“ a pro 7 % dokonce „velmi obtížné“. Na druhé straně dvěma pětina (40 %) nedělá hospodaření s příjmy podle vyjádření respondentů větší problém – pro 31 % osob je to „spíše snadné“, pro dalších 8 % „snadné“ a pro 1 % „velmi snadné“. Odpověď „neví“ uvedla 3 % respondentů. V časovém srovnání nepřinášejí aktuální výsledky žádnou významnou změnu oproti minulému šetření z října 2007.

Problémy s hospodařením s příjmy deklarují častěji nepracující důchodci, nezaměstnaní, osoby se základním a středním vzděláním bez maturity, potenciální voliči ČSSD či KSČM, případně ti, kteří by k volbám nešli, lidé označující svou životní úroveň za špatnou nebo za ani dobrou ani špatnou. Naopak bez potíží hospodaří se svými příjmy především osoby samostatně výdělečně činné, vedoucí zaměstnanci, lidé se středoškolským vzděláním s maturitou a vysokoškoláci, dále pak voliči ODS a také osoby hovořící o své životní úrovni jako o dobré.

Graf 1: Jak domácnost vychází se svými příjmy¹ – časové srovnání (%)

Ve velmi obtížné finanční situaci se v průběhu minulého roku podle získaných vyjádření ocitla o málo více než čtvrtina českých občanů (29 %). Naopak dvě třetiny (67 %) tuto zkušenost nemají a 4 % lidí se nedokázala vyjádřit. Opět, jak je patrné z grafu 2, aktuální výsledky ve srovnání s předešlým výzkumem nepřinesly žádné významné změny.

Graf 2: Velmi obtížná finanční situace v průběhu minulého roku² - časové srovnání (%)

Z hlediska třídění druhého stupně vyplynulo, že s tíživou finanční situací se dle obdržených odpovědí potýkali častěji lidé se základním vzděláním, nezaměstnaní a lidé pracující v dělnických profesích. Potíže v tomto ohledu také poněkud

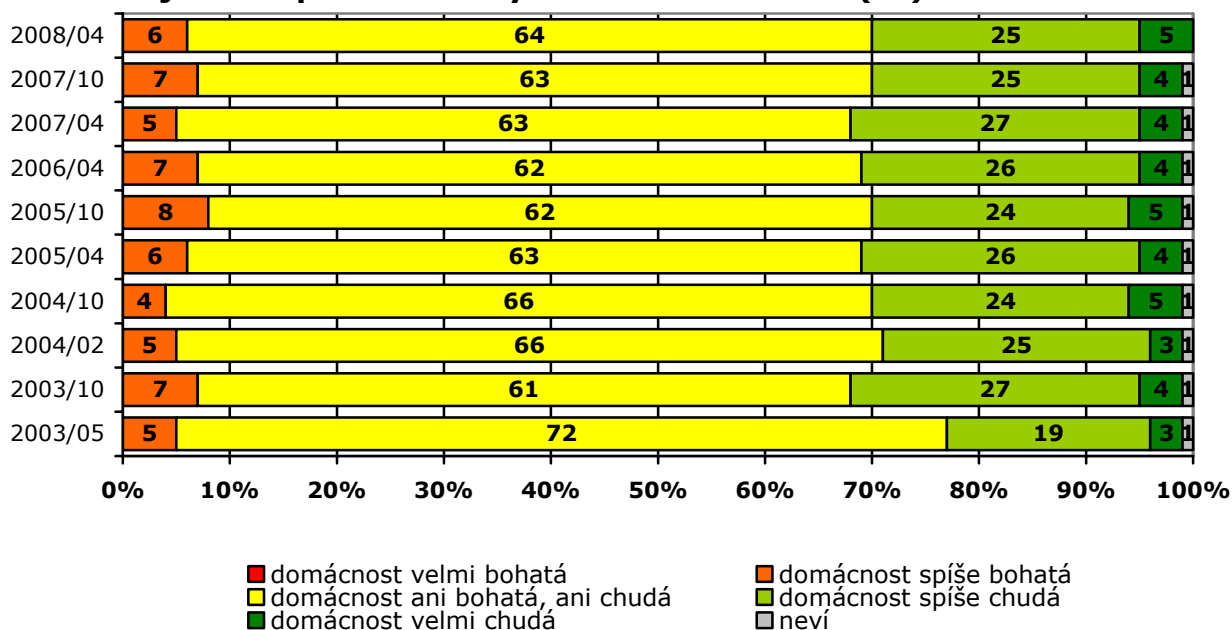
¹ Znění otázky: „Jak Vaše domácnost vychází s příjmem, který v současné době má?“ Možnosti odpovědí: „velmi obtížně“, „obtížně“, „spíše obtížně“, „spíše snadno“, „snadno“, „velmi snadno“, „neví“.

² Znění otázky: „Ocitla se Vaše domácnost někdy v průběhu minulého roku ve velmi obtížné finanční situaci?“ Možnosti odpovědí: „ano“, „ne“, „neví“.

častěji přiznávaly ženy (34 %) oproti mužům (24 %). Velice často tuto odpověď, že se v uplynulém roce dostali do velmi obtížné finanční situace, uváděli respondenti, kteří životní úroveň svojí domácnosti hodnotí jako špatnou (66 %).

Odpovědi na další otázku ukázaly, že většina českých občanů se z pohledu subjektivního pocitu chudoby domácnosti řadí do jakési střední kategorie, tzn. nepovažují ji ani za bohatou ani za chudou (64 %). Podíl osob, který se vyjadřuje o svých domácnostech jako o chudých, převládá nad těmi, kteří uvádějí opačné stanovisko. Čtvrtina lidí se domnívá, že jejich domácnost je spíše chudá (25 %), 5 % Čechů pak uvádí, že je velmi chudá. Na druhé straně jako spíše bohatou vidí svou domácnost 6 % lidí, avšak podíl občanů označujících ji za velmi bohatou nedosahuje ani 1 %. Jak je vidět v grafu 3, hodnoty aktuálních výsledků se významně neliší od většiny předchozích výzkumů.

Graf 3: Subjektivní pocit chudoby³ – časové srovnání (%)

Analýza druhého stupně podle vybraných sociodemografických statistik přinesla podobná zjištění jako v případě otázky zjišťující obtížnost vycházení s příjmy domácnosti. Jako chudou vidí svou domácnost častěji nepracující důchodci, voliči ČSSD a KSČM, lidé deklarující špatnou a také ani dobrou ani špatnou životní úroveň a samozřejmě i osoby, které podle svých vyjádření obtížně hospodaří s příjmy. Opačný pohled na situaci svých domácností mají spíše OSVČ, vedoucí zaměstnanci, vysokoškoláci, voliči ODS, lidé označující svou životní úroveň za dobrou a také osoby, které se svými příjmy vychází bez potíží.

Na závěr byla dotázaným předložena baterie osmi různých typů komodit či služeb určených k uspokojování základních potřeb, přičemž u každé položky se měli vyjadřovat, zda na ni mají resp. nemají v rodinném rozpočtu dostatek finančních prostředků.⁴

³ Znění otázky: „Máte pocit, že je Vaše domácnost bohatá, nebo chudá?“ Možnosti odpovědí: „velmi bohatá“, „spíše bohatá“, „ani bohatá, ani chudá“, „spíše chudá“, „velmi chudá“, „neví“.

⁴ Znění otázky: „Můžete nám říci, jaká je v současnosti úroveň uspokojování životních potřeb ve Vaší domácnosti? U každé z následujících položek laskavě uveďte, zda pociťujete v rodinném rozpočtu dostatek nebo nedostatek finančních prostředků. a) potraviny, b) oblečení a obutí, c) bydlení (berte v úvahu jak nájemné, tak cenu otopu, vody, plynu, elektřiny apod.), d) bytové

Tabulka 1: Dostatek a nedostatek peněz na následující položky (v %)

	5/2002		2/2004		7/2005		4/2006		4/2007		4/2008	
	D	N	D	N	D	N	D	N	D	N	D	N
zařízení bytu, spotřebiče	34	62	32	62	38	57	38	56	40	57	37	58
kultura, sport, rekreace	37	59	33	59	38	56	40	52	37	54	39	54
bydlení, voda, energie	51	47	49	48	51	46	54	44	51	47	58	40
zdravotní péče, léky	63	31	59	34	53	40	58	35	58	36	54	40
oblečení, obuv	56	43	52	47	60	39	60	39	60	39	62	37
vzdělání, učební pomůcky	42	30	40	26	40	30	44	23	46	21	43	22
předměty denní potřeby	73	26	71	27	72	27	76	22	76	22	76	22
potraviny	81	19	80	19	81	18	85	14	84	16	85	15

Pozn. 1: Údaje o dostatku/nedostatku peněz představují součty podílů příslušných variant odpovědí „určitě (ne)dostatek peněz“ a „spíše (ne)dostatek peněz“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“ a „netýká se“.

Pozn. 2: Údaje v tabulce jsou řazeny sestupně dle nedostatku peněz v roce 2008.

Výsledky šetření ukazují, že 15 % respondentů pociťuje nedostatek peněz na jídlo (včetně 2 %, kteří uvedli, že pociťují určitě nedostatek peněz), 22 % na běžné nepotravinářské zboží denní potřeby (4 % určitě), 37 % na oblečení či obuv (9 % určitě), 40 % na bydlení včetně výdajů za teplo, vodu, elektřinu apod. (10 % určitě), 58 % na vybavení domácnosti a jiné zboží dlouhodobého užívání (21 % určitě), 54 % na předměty a služby sloužící k uspokojování kulturních, rekreačních nebo sportovních potřeb (22 % určitě), 40 % na zdravotní péči, léky a zdravotnické potřeby (11 % určitě) a 22 % na vzdělávání členů rodiny, výdaje na studium a učební pomůcky (6 % určitě).

Oproti předchozímu výzkumu, který se uskutečnil před rokem, se zlepšila situace ohledně bydlení, vody a energie (podíl konstatujících dostatek peněz vzrostl o sedm procentních bodů, podíl dotázaných s nedostatkem peněz naopak zaznamenal stejně velký pokles), naopak zhoršení se objevilo v případě výdajů na zdravotní péči a léky, i když jen mírné (změna obou příslušných podílů o čtyři procentní body). V porovnání s rokem 2002 je však současná situace, pokud jde o zdravotní péči a léky, hodnocena už celkem zřetelně hůře, což zvláště kontrastuje se skutečností, že všechny ostatní položky jsou oproti roku 2002 naopak hodnoceny vždy alespoň o málo lépe.

Tabulka 2a: Nedostatek peněz v rodinném rozpočtu podle životní úrovně⁵ (v %)

	životní úroveň domácnosti		
	dobrá	ani dobrá, ani špatná	špatná
potraviny	2 (0)	12 (1)	37 (6)
oblečení, obuv	7 (1)	38 (4)	80 (31)
bydlení, voda, energie	11 (2)	42 (6)	81 (29)
zařízení bytu, spotřebiče	20 (3)	68 (16)	91 (60)
předměty denní potřeby, drogistické zboží	3 (0)	19 (1)	56 (14)
kultura, sport, rekreace	24 (4)	61 (19)	86 (57)
zdravotní péče, léky	9 (1)	44 (9)	77 (31)
vzdělání, učební pomůcky	8 (1)	24 (6)	43 (17)

Pozn.: Údaj v závorce představuje velikost podílu těch, kdo pociťují „určitě nedostatek peněz“.

zařízení a jiné věci trvalé hodnoty (např. elektrické spotřebiče), e) běžné nepotravinářské zboží pro denní spotřebu (např. drogistické zboží), f) předměty a služby nezbytné pro uspokojování potřeb kulturních, rekreačních, tělovýchovných apod., g) zdravotní péče, léky a zdravotní pomůcky, h) přístup členů rodiny ke vzdělání, zabezpečení studia, učební pomůcky?“ Možnosti odpovědí: „určitě dostatek peněz“, „spíše dostatek peněz“, „spíše nedostatek peněz“, „určitě nedostatek peněz“, „netýká se, nepřichází v úvahu“, „neví“.

⁵ V dubnovém výzkumu v odpovědi na pravidelně pokládanou otázku s pětibodovou škálou zaměřenou na subjektivní hodnocení životní úrovně vlastní domácnosti 32 % dotázaných ji označilo za dobrou („velmi dobrou“ 3 %, „spíše dobrou“ 29 %), 46 % za „ani dobrou, ani špatnou“ a 22 % za špatnou (18 % „spíše špatnou“, 4 % „velmi špatnou“).

Tabulka 2b: Dostatek peněz v rodinném rozpočtu podle životní úrovně (v %)

	životní úroveň domácnosti		
	dobrá	ani dobrá, ani špatná	špatná
potraviny	98 (65)	88 (26)	63 (7)
oblečení, obuv	93 (37)	61 (8)	19 (1)
bydlení, voda, energie	88 (34)	56 (7)	17 (0)
zařízení bytu, spotřebiče	76 (20)	26 (2)	5 (0)
předměty denní potřeby, drogistické zboží	96 (44)	80 (12)	42 (2)
kultura, sport, rekreace	74 (25)	32 (3)	4 (1)
zdravotní péče, léky	87 (36)	47 (7)	17 (1)
vzdělání, učební pomůcky	72 (31)	37 (5)	11 (2)

Pozn.: Údaj v závorce představuje velikost podílu těch, kdo pociťují „určitě dostatek peněz“.

Tabulky 2a a 2b ukazují, že problémy s rozpočtem pociťují především lidé, kteří subjektivně považují životní úroveň své domácnosti za špatnou. Podstatná část (cca dvě pětiny) z nich má přitom větší či menší potíže i s uspokojováním nejzákladnějších životních potřeb potravinami a nepotravinářským zbožím denního použití. Naopak domácnosti respondentů hodnotících životní úroveň jako dobrou většinou nemívají problémy s nedostatkem peněz ani v případě vyšších, zbytnějších a mnohdy nákladnějších potřeb, jako je bytové zařízení a spotřebiče pro domácnost či předměty a služby určené pro uspokojování kulturních, rekreačních, sportovních a jiných podobných zájmů svých členů.